

God weet alles

preek over I Johannes 3,20
gehouden ter gelegenheid van een avondmaalsviering
zondag voor de vervolgte kerk

Bijbellezing: I Johannes 2,27-29; 3,18-24

Bedum, 27 mei 2018

Ds. Marten de Vries

Gemeente van Jezus Christus,
Mijn zussen en mijn broers door Hem,

dominees

Afgelopen week heb ik veel collega's gezien. Niet alleen was ik eergisteren in Kampen op een dag voor oud-studenten van de Theologische Universiteit. Direct na Pinksteren verbleef ik in Doorn voor de jaarlijkse, meerdaagse, besloten conferentie van – nu nog exclusief – Vrijgemaakte dominees. Ik ga niet uit de school klappen. Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming moeten we voorzichter zijn dan ooit. Maar uit een bijdrage die inmiddels gepubliceerd is, kan ik natuurlijk citeren.

koudwatervrees

Er was sprake van onvrede. Als volgt geuit. In onze traditie zit geloof te veel in ons hoofd. We gebruiken een heleboel woorden. We kunnen geen avondmaal vieren zonder lange formulieren. Verstandelijk hebben we 't prima voor elkaar. Maar... we lijden aan koudwatervrees voor het werk van de Heilige Geest. Er is te weinig passie. Geen ruimte genoeg 'voor de God die zo veel groter is dan ik'. Woorden die lijken op I Johannes 3,20.

bijtanken

Sommige kerkleden 'tanken' graag 'bij' op conferenties of andere events waar ze opgewekt vandaan komen.¹ Of verdrietig, omdat het thuis weer zo 'gewoon' is. (Net als wanneer je vroeger gelogeed had.) Anderen hebben de kerk waarin ze belijdenis deden verlaten; en zich aangesloten bij een gemeente waar ze meer vernemen van de Geest van Pinksteren. Ze voelen zich tekort gedaan in de kerk van hun jeugd. Negatieve sfeer, gedoe, kwesties. En... zoveel nadruk op zonde.

'zelfbeproeving'

Nou is er niks mis mee als je weet "Hoe groot je zonde en ellende zijn" – zoals onze catechismus het formuleert.² Het hoort bij – wat heet – 'zelfbeproeving' voor het avondmaal.³ Het is ook een van de redenen waarom we 's zondags naar de tien geboden luisteren. "God wil dat wij

¹ Maarten van Loon, 'Er is binnen onze traditie een spiritueel tekort ontstaan', in: Wegwijs 4.11 (26 mei 2018), 18.19.

² Heidelbergse Catechismus, Zondag 1.2.

³ Formulier om het heilig avondmaal te vieren (1), 'Jezelf toetsen'; in: Gereformeerd Kerkboek ('17), 687.

onze zondige aard steeds meer leren kennen.”⁴ Maar... kan het ook te gek worden? Jazeker! Dat gebeurt in kringen waar als grootste vorm van vroomheid geldt: prat kunnen gaan op ‘diepten van ellende’.⁵ Of wanneer Schriftuurlijk schuldbeséf corrumpeert in een ongeestelijk schuldcompléx. Wat niet past bij é-vangelie = ‘goed nieuws’!

schade

Johannes schrijft in zijn rondzendbrief over ‘ons hart’ dat ‘ons aanklaagt’. Anders gezegd: je geweten dat je beschuldigt, veroordeelt. Je laat Gods geboden op je inwerken. Je beseft dat God veeleisend is. Je hele hart voor Hem opeist.⁶ Je moet ‘je naaste liefhebben als jezelf’.⁷ Niet maar met wóorden maar metterdáád. Wat, wanneer als gevolg van een eenzijdige opvoeding of in een ongezonde sfeer, dit het hele verhaal lijkt? Dan kan al bij jongeren, vooral in combinatie met karakter of aanleg, geestelijke en psychische schade ontstaan. Alsof de Bijbelse boodschap is: ik ben slecht. God wil niks van mij weten.⁸

lijnen

“Als ons hart ons aanklaagt.” Jouw hart. Je doet het dan wel zélf. God is rechter. Jijzelf de officier van justitie. Die zichzelf veroordeelt. Je hebt, om je zondige ‘gedachten, woorden en werken’⁹ veel op je geweten. Er zijn dingen die je nooit meer goed kunt maken. Vroeger anderen gepest. Je ouders geen recht gedaan. Seksueel buiten Gods lijnen gekleurd. Zonden van nalatigheid. Voor Gods aangezicht val je finaal door de mand. Je durft eigenlijk niet meedoen met het avondmaal. En tegelijk ben je je eigen advocaat. Op zoek naar verzachtende omstandigheden. Naar anderen, die je de schuld kunt geven.

alles

“Zelfs als ons hart ons aanklaagt: God is groter dan ons hart.” Wordt het daar beter van? Dat lijkt niet zo. Vooral niet omdat erop volgt: “Hij weet alles.” Bij God nul procent privacy. Hij is overal van op de hoogte. Hij weet dat ook wat aan de buitenkant mooi leek ‘onvolmaakt en met zonde bevlekt was’.¹⁰ ¹¹ Of beweert Johannes dit: God weet gelukkig óók wel dat er een heleboel tegenover staat? Dat ik het wel goed bedoelde? Dat ik het ook niet heb getroffen in m’n jeugd? Hij kent m’n verkeerde vrienden? De Bijbel in Gewone Taal maakt dát ervan: “We mogen weten dat God ons beter kent dan dat wij onszelf kennen. Hij weet dat wij ons best doen om goed te leven.”

méér

Nee, dit klopt niet. Allebei gelukkig niet. Van het eerste word je niet blij: je moet je voor nog veel meer verantwoorden dan je denkt. Het tweede is evenmin ‘evangelisch’: dat je het moet hebben van je goede intenties die God heus wel kent. Eigenlijk vormt vers 20 één zin met vers 19. Lees het zo es: “We kunnen met een gerust hart voor God staan, elke keer als¹² ons hart ons aanklaagt want God is groter dan ons hart.”¹³ Dat betekent niet: want God heeft een groot hart. Er kan bij Hem veel bij door. Ook dat stelt niet gerust. Want wat is ‘veel’? Letterlijker vertaald lezen we: “God is méér dan ons hart.”¹⁴ Je hart zegt niet alles. Heeft niet alles te vertellen.

⁴ Heidelbergse Catechismus, Zondag 44.115.

⁵ Naar Gereformeerd Kerkboek psalm 130:1.

⁶ Matteüs 22,37.

⁷ Matteüs 22,39.

⁸ ‘Aanklagen’ - ‘καταγγιλωσκω’.

⁹ Heidelbergse Catechismus, Zondag 47.122.

¹⁰ Heidelbergse Catechismus, Zondag 24.62.

¹¹ Deze uitleg bij Johannes Calvijn en Pieter van Ruitenbrug.

¹² ‘οτι εαν’ gelezen als: ‘ο τι εαν’ – ‘wanneer ook maar’. Naar Pieter J. Lalleman.

¹³ Zoals Revised Standard Version.

¹⁴ Zó Herziane Statenvertaling. Grieks: ‘μειζων’.

dagelijks

Wat Johannes schrijft doet denken aan wat hijzelf heeft meegemaakt met zijn collega Petrus. Na de opstanding van Jezus. We lazen het hier een week of wat geleden ter gelegenheid van de bevestiging en aanstelling van ambtsdragers en medewerkers. Driemaal vroeg Jezus Petrus of hij van Hem hield. “Heer, U weet alles, U weet toch dat ik van u houd,” was zijn reactie.¹⁵ De Zoon van God wist – tevoren! – van die kraaiende haan.¹⁶ Hij kende eveneens Petrus’ liefde voor Hem. Zijn enthousiaste geloofsbelijdenis veel eerder: “‘U bent de Messias, de Zoon van de levende God.’”¹⁷ Petrus’ diepe spijt, zijn bittere tranen.¹⁸ God weet alles. Wat Hij beloofde bij je doop. Dat jij er ‘amen’ op zei. En dat je daarna nog dagelijks vergeving nodig had.

vruchten

Ter gelegenheid van de openbare geloofsbelijdenis vorige week had ik het over ‘de blijvende zalving’ van hoofdstuk 2,27 – het eerste Bijbelvers vanmorgen. Dat ‘zalven’ ging over de Heilige Geest, hebben we gezien. Hoe weten wij of we hier de Geest hebben? Gelukkig niet alleen omdat het gezégd wordt. Gedropt als een dogma. Je kunt Hem bezig zien. Niet per se in wat mensen spectaculair vinden. Gods grootheid zit er niet in onverstaaenbare talen of genezingswonderen. Aan de vrucht herkent men de Geest.¹⁹ “Liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid” enzo.²⁰ ‘Vruchten’ die je zeker maken van je geloof” – zegt Zondag 32.²¹

geliefd

Het is niet best wanneer Gods Woord niet klinkt als evangelie. Waar je blij van wordt. Je kunt wat doen aan de entourage. Moderne inrichting van de kerkzaal en variatie in muziekinstrumenten. Maar daar redden we ’t echt niet mee. Wel met het veel geciteerde levensmotto van de Amerikaanse theoloog Tim Keller: “You are worse than you think you are, but also far more loved than you feel you are.” Anders geformuleerd: “Je bent zondiger dan je beseft, maar tegelijk meer geliefd dan je durft te dromen.” “Al klaagt mijn geweten mij aan...” God ziet mij aan in Jezus Christus!²²

dankbaar

Johannes schreef aan christenen die toen al te maken hadden met kerkscheuringen. Nieuwe Vrijgemaakten, mensen die het hoog in de bol hadden. Die zich niet meer thuis voelden bij ‘gewone’ gelovigen met minder hoogdravende kennis dan zichzelf.²³ Ga lekker naar Biddinguizen²⁴, Arnhem²⁵ of Hengelo²⁶. Niet om je ontevredenheid te voeden over je ‘dagelijks brood’. Zo van, waarom kunnen we niet elke week eten in een restaurant met mensen die allemaal lekker in hun vel zitten? Maar om dankbaar avondmaal te vieren in je eigen gemeente met geliefde en liefhebbende zondaars. Waar Jezus Christus ook jou je plek gunt.

Amen

¹⁵ Johannes 21,17.

¹⁶ Johannes 13,38.

¹⁷ Matteüs 16,16.

¹⁸ Matteüs 26,75.

¹⁹ Naar Matteüs 12,33.

²⁰ Galaten 5,22.23.

²¹ Heidelbergse Catechismus, Zondag 32.86.

²² Heidelbergse Catechismus, Zondag 23.60.

²³ I Johannes 2,19.

²⁴ Opwekkingsconferentie.

²⁵ EO-jongerendag.

²⁶ Noorderwind.